

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
“ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА”

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

М.А.Н.

Мала академія наук
України під егідою
ЮНЕСКО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ XVII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ “АКАДЕМІЧНА Й УНІВЕРСИТЕТСЬКА НАУКА: РЕЗУЛЬТАТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ”

12-13 ГРУДНЯ 2024 РОКУ

3. Коломієць А. А. Інтегративний підхід в процесі формування змісту фун-даментальної підготовки з математики майбутніх інженерів. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. 2016. Вип. 10 (3). С. 13–17.

4. Халанчук Л. В. Застосування пакету MathCAD на лабораторних заняттях з вищої математики // Матеріали II Всеукраїнської науково-методичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Розвиток інтелектуальних умінь і творчих здібностей учнів та студентів у процесі навчання дисциплін природничо-математичного циклу «ІТМ*плюс-2021» Форум молодих дослідників», 12 листопада 2021 року. Суми. 2021. С. 149-150.

УДК 159.923.2:378.22-051

МЕТОДИ АНАЛІЗУ ГНУЧКОСТІ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Романовська Н.І.,

«Інститут економіки та прогнозування НАН України»

Мирний Н.В., Чижевська М.Б.

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Pieceskng@gmail.com

Аграрний сектор є стратегічним для продовольчої безпеки та розвитку економіки України. Застосування методів оцінювання гнучкості діяльності аграрного бізнесу може виявити фактори, які впливають на стабільність та розвиток підприємства, а також допомогти знайти оптимальні стратегії для забезпечення сталого розвитку та збуту, у відповідь до змін в навколишньому середовищі, ринках та технологіях.

Обґрунтування існуючих методик аналізу гнучкості аграрного бізнесу для подальшої оцінки факторів, що впливають на його функціонування.

Гнучкість можна трактувати як "незадіяні потенціали для змін", систему, як

набір взаємопов'язаних змінних, де кожна змінна має верхній і нижній поріг толерантності. У межах своїх порогів значення змінної може коливатися для досягнення адаптації, але коли змінна піддається стресу і наближається до одного зі своїх порогів, система втрачає гнучкість [1].

В аграрному бізнесі гнучкість означає здатність фермерів та агрофірм адаптуватись до змін у ринках, технологіях, кліматі тощо. Це включає в себе оптимальну зміну культур після сезону вирощування та правильний догляд за землею, адаптацію до змін погоди або інтеграцію нових технологій. Загалом гнучкість допомагає фермерам знижувати ризики вирощування або виробництва та збільшувати прибуток. Здебільшого організації значною мірою залежать від різних внутрішніх і зовнішніх факторів.

Існують кілька моделей та методів оцінки гнучкості аграрного бізнесу, які допомагають визначити здатність аграрного підприємства пристосовуватися до змін умов ринку та забезпечувати стабільний ріст. Найбільш відомі:

- SWOT-аналіз : допомагає ідентифікувати внутрішні та зовнішні фактори, які можуть впливати на успіх аграрного бізнесу;
- PEST-аналіз: допомагає оцінити вплив політичних, економічних, соціальних та технологічних факторів на аграрний бізнес;
- PESTLE-аналіз: це розширена версія PEST-аналізу, яке охоплює юридичні та екологічні фактори.

SWOT - аналіз в аграрному бізнесі використовується зазвичай для оцінки конкурентоспроможності та розвитку підприємств. Зокрема:

- Оцінка ресурсів: Використання SWOT аналізу для оцінки доступних природних ресурсів, таких як земля, вода та клімат, що можуть впливати на продуктивність сільськогосподарських підприємств;
- Ринкові можливості: Визначення можливостей для експорту сільськогосподарських продуктів на нові ринки або збільшення внутрішнього попиту через рекламні кампанії;
- Технологічні інновації: Оцінка можливостей впровадження нових

технологій та інновацій для підвищення ефективності вирощування та зберігання продуктів;

- Загрози: Виявлення потенційних загроз, таких як зміна клімату, епідемії хвороби рослин та тварин, а також зміни в законодавстві, що можуть впливати на аграрний бізнес;

- Внутрішні сильні сторони: Оцінка внутрішніх сильних сторін, таких як досвід персоналу, високоякісні сорти рослин та тварин, а також наявність власних технологій.

PEST-аналіз передбачає детальний розгляд чотирьох ключових контекстів, що формують широке макросередовище організації [3].

Політичні фактори: Тут оцінюються урядові регуляції та юридичні фактори з точки зору їх впливу на бізнес-середовище та торгові ринки: політична стабільність, податкові керівні принципи, торгові регуляції, правила безпеки та закони про зайнятість. Сільськогосподарські товари та продукти експортуються та імпортуються по всьому світу. Однак, якщо уряд забороняє експорт врожаю або сільськогосподарської продукції, такої як добрива, то аграрна галузь цієї країни може постраждати.

Економічні фактори: На цьому етапі бізнес аналізує економічні питання, які впливають на компанію: інфляція, процентні ставки, економічний ріст, рівень безробіття, а також економічний цикл у країні. Якщо процентна ставка в економіці висока, люди надаватимуть перевагу зберігати зайві гроші на своїх банківських рахунках і отримувати великі відсотки, замість того, щоб інвестувати ці гроші у створення заводу з виробництва добрив або купівлю сільськогосподарської землі. Отже, високі процентні ставки відштовхують інвесторів від вкладання в сільське господарство [2].

Соціальні фактори: Ця частина дозволяє бізнесу зрозуміти, як формуються потреби споживачів через такі елементи: демографічні характеристики, культурні обмеження, життєві установки та рівень освіти. Якщо більшість населення переїжджає в міські райони, залишається менше людей для роботи в

сільському господарстві. Отже, виробництво в сільському господарстві знизиться, що може призвести до обмеження і нестачі продовольства.

Технологічні фактори: Залежно від продукту, технології можуть впливати на організацію як позитивно, так і негативно. Генетично модифіковані культури здатні виживати в складних умовах. Крім того, автоматизація та робототехніка підвищили продуктивність аграрного сектора, роблячи його більш ефективним. Використання машин зменшило час, необхідний для виконання різних процесів, таких як орання землі, збирання та обробка врожаю [2].

PEST-аналіз має розширену версію під назвою PESTEL-аналіз, який включає в себе два додаткових фактори зовнішнього середовища:

Юридичний фактор. Оцінює вплив законів про захист прав споживачів, законів про дискримінацію, антимонопольного законодавства, законів про зайнятість, законів про охорону здоров'я та безпеку, законів про імпорту/експорт тощо. Земельні закони мають значний вплив на аграрний сектор. Якщо країна має земельні закони, що вигідні для фермерів і землевласників, то аграрний сектор у цій країні буде процвітати.

Екологічний фактор. Враховує екологічні аспекти, такі як зміни погоди, контроль забруднення, норми управління відходами, цілі сталого розвитку та вуглецевий слід бізнесу. Зі змінами у глобальному середовищі зростає частота природних катастроф, таких як шторми та торнадо. Екологічний фактор також включає зміни та якість води, котра використовується для полів, вплив дощів на культури, а також вплив добрив на ґрунти.

PESTLE-аналіз має бути більш корисним для аграрного сектору, адже включає екологічні фактори, які мають дуже великий вплив на продуктивність праці при роботі з рослинними культурами.

Застосування представлених методів аналізу може допомогти визначити основні зовнішні та внутрішні фактори, які можуть впливати або впливають на діяльність аграрних підприємств, визначати потенційні ризики або загрозу. Самі фактори не є спільними або глобальними, їх потрібно визначати залежно від

сектору роботи самого підприємства. Результати налізу можуть дати картину факторів і їх якості, що допоможе зрозуміти, на які аспекти діяльності потрібно звернути увагу задля збільшення гнучкості діяльності аграрного підприємства. Зауважимо, що тільки SWOT або PEST аналіз окремо не дає повноцінну картину, тому рекомендується їх використання разом, а для аграрного бізнесу доцільне застосування розширеної PESTLE версії, адже екологічні і юридичні фактори мають великий вплив на аграрний бізнес.

Література:

1. Bateson, G. (1972). *Steps to an Ecology of Mind*. Gregory Bateson Archive. URL: <https://ejcj.orfaleacenter.ucsb.edu/wp-content/uploads/2017/06/1972.-Gregory-Bateson-Steps-to-an-Ecology-of-Mind.pdf>
2. *PESTLE Analysis of the Agriculture Industry*. (n.d.). PESTLE Analysis. URL: <https://pestleanalysis.com/pestle-analysis-of-the-agriculture-industry/>
3. *Understanding External Business Environments with PEST and PESTLE Analysis*. (n.d.). The StrategyInstitute. URL: <https://www.thestrategyinstitute.org/insights/understanding-external-business-environments-with-pest-and-pestle-analysis>
4. Humphrey, A. (2005). *SWOT analysis for management consulting*. SRI Alumni Association Newsletter, 1-5. URL: <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2172518>
5. *Business Organizations' Flexibility as an Innovation Tool: Factors Affecting Flexibility in Organizations*. (n.d.). ResearchGate. URL: https://www.researchgate.net/publication/366876941_Business_Organizations'_Flexibility_as_an_Innovation_Tool_Factors_Affecting_Flexibility_in_Organizations